

วิศวกรสันติภาพท้องถิ่น: ต้นแบบผู้นำสร้างสันติสุขในชุมชน*

Local Peace Engineers: Model of Peace Creating Leadership for The Communities

ขันทอง วัฒนะประดิษฐ์

Khantong Wattanapradith

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: khantong.wat@mcu.ac.th



บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอชุดองค์ความรู้จากโครงการวิจัยย่อยประกอบด้วย 3 โครงการย่อย 1) คุณลักษณะผู้นำท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการสร้างสันติสุขในชุมชน 2) การพัฒนาหลักสูตรการเสริมสร้างสมรรถนะผู้นำท้องถิ่นในการเป็นวิศวกรสันติภาพเพื่อสร้างสันติสุขในชุมชน 3) รูปแบบนวัตกรรมการสร้างวิศวกรสันติภาพท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ชุมชนให้เกิดสันติสุข เป็นการศึกษาวิจัยและพัฒนา (R&D) โดยมีพื้นที่การศึกษาจังหวัดปทุมธานีและจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้วิธีการรวบรวมวิเคราะห์ด้วยวิจัยอนาคต (EDFR) การวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยและพัฒนา (R&D) ทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม จำนวน 43 คน

ผลการศึกษาพบว่า คุณลักษณะผู้นำสันติภาพท้องถิ่น ประกอบด้วย สันติภายใน (Inner Peace) และ สันติภายนอก (Outer Peace) มี 13 ตัวชี้วัด หลักสูตรการเสริมสร้างสมรรถนะผู้นำท้องถิ่นในการเป็นวิศวกรสันติภาพเพื่อสร้างสันติสุขในชุมชน ประกอบด้วยปรัชญาหลักสูตรวิศวกรสันติภาพท้องถิ่นที่มีเนื้อหาหลักสูตร 6 Module โดยอบรม 3 วัน 20 ชม.และติดตามผล 1 เดือน ผลการใช้รูปแบบนวัตกรรมการสร้างวิศวกรสันติภาพท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ชุมชนให้เกิดสันติสุข พบว่า ผู้นำท้องถิ่นทั้งสองกลุ่มมีคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะวิศวกรสันติภาพทั้ง 5 ด้าน สูงกว่าก่อนเข้ารับการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คะแนน ผู้เข้าอบรมสามารถนำความรู้ไปขยายผลในการทำพัฒนาชุมชนให้สันติสุข ได้ชุดองค์ความรู้วิจัย ได้แก่ (1) โมเดล I-O-C คุณลักษณะผู้นำสันติภาพ (2) โมเดล PDCA เพื่อพัฒนาหลักสูตร 4 ชั้น (3) โมเดล 3P-I to O for Local peace engineers สามพลังในการพัฒนาสันติภายในสู่สันติภายนอกของวิศวกรสันติภาพท้องถิ่น

คำสำคัญ: วิศวกรสันติภาพท้องถิ่น; ต้นแบบผู้นำ; ชุมชนสันติสุข

*Received February 16, 2021; Revised March 30, 2021; Accepted April 7, 2021

Abstract

This research article aimed to introduce about the body of knowledge from the sub - research program goes as followed: 1) the local leadership characteristics resulting in community peacebuilding; 2) to develop a curriculum of building local leadership capacity in being a peace engineer for creating community peace; 3) to a leadership performance development with an innovative model of creating local peace engineers resulting the creation of peaceful community. Research design is a research and development (R&D) educational area in Pathum Thani province, Phra Nakhon Sri Ayutthaya province consisted of 3 sub-projects. The tool used is the collection of secondary data from 3 sub-projects.

The results of the study can be summarized as follows: Components and indicators of characteristics of local peace leaders affecting the creation of peace community, found that Inner and Outer Peace Engineer Local Characteristic there were 13 elements. Development of a curriculum for enhancing local leadership competencies in being a peace engineer to create a peace community comprised of the local peace engineer course philosophy the course content includes three consecutive days of training with six modules 20 hours of training and follow up 1 month. From the assessment of an innovative model for enhancing local peace engineer resulting in the building of peaceful community, found that two local leader group has the mean score for peace engineer competencies in 5 aspects after attending the training was average score competency higher than before attending the training at a statistical significance at the level of 0.05 The new body of knowledge the model of knowledge gained from the research consists of (1) I-O-C Model (2) P-D-C-A Model to develop a 4-stage curriculum and (3) Power for contributing Inner peace to Outer peace of Local peace engineers.

Keywords: Local Peace Engineer; Leadership; Peaceful Community

บทนำ

“ผู้นำ” ไม่ว่าจะป็นระดับใดนับว่าเป็นกลไกสำคัญในการชี้นำ หรือกำหนดทิศทางของ หมู่ชนที่ตนรับผิดชอบดูแลจะเป็นสุข อยู่เย็น เจริญก้าวหน้า มั่นคงและยั่งยืนเพียงใด ขึ้นอยู่กับความสามารถและคุณธรรมของผู้นำเป็นหัวใจสำคัญ ดังพุทธภาษิตเปรียบผู้นำว่า เป็นเสมือนจำเริญของโค หากนำไปถูกทางย่อมไปถึงจุดหมาย ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาว่าด้วย อัครคัมภีร์สุตตร ได้สะท้อนให้เห็นบทบาทและความสำคัญของผู้นำให้เห็นได้เด่นชัด ผู้นำอุบัติขึ้นเมื่อมวลหมู่มนุษย์เริ่มได้รับความเดือดร้อนเพราะมีผู้ที่เบียดเบียน เกิดปัญหาความขัดแย้งที่เริ่มจะลุกลาม จึงต้องค้นหามุคคัลที่จะมาทำหน้าที่แก้ไขปัญหา และปกป้องให้หมู่ชนหรือสังคมให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข (Thai Tripitakas: 13/70/8) เฉกเช่นเดียวกับยุคปัจจุบันในการนำพาประเทศไทยไป



สู่ไทยแลนด์ 4.0 “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ หนึ่งในกลยุทธ์ที่สำคัญคือ การเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการพึ่งตนเองและการจัดการตนเอง” (Office of the National Economic and Social Development Council, 2020) บทบาทของชุมชนท้องถิ่นมีความสำคัญในการขับเคลื่อนไทยแลนด์ 4.0 โดยชุมชนสามารถตั้งศักยภาพตนเอง สามารถจัดการตนเองและพึ่งพาตนเองได้ (Wisupee, 2020) ซึ่งผู้ที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนชุมชน คือ ผู้นำชุมชน หรือผู้นำท้องถิ่น

ผู้นำท้องถิ่นหรือผู้นำชุมชน เป็นกลุ่มคนที่ทำงานใกล้ชิดกับประชาชน ซึ่งมีทั้งผู้นำทางการและไม่เป็นทางการ ไม่ว่าจะเป็นประเภทใดแล้วแต่มีบทบาทสำคัญที่ส่งผลสะท้อนถึงทิศทางการพัฒนาชุมชนให้เกิดสันติสุข สามารถนำพาชุมชนก้าวผ่านความขัดแย้ง และสร้างสันติสุขให้กับชุมชน จากการศึกษาชุมชนต้นแบบสันติสุข พบว่า คุณธรรม วิสัยทัศน์ ทักษะคิดของผู้นำเป็นตัวบ่งชี้สำคัญ อุทิศตนและความเชื่อมั่นในกระบวนการสันติวิธี (Peaceful means) ของผู้นำส่งผลทำให้เกิดสันติสุขในชุมชน (Wattanapradith, 2017) สอดคล้องกับแนวคิดนักวิชาการตะวันตก North House กล่าวว่า ผู้นำเป็นศูนย์กลาง และมีอิทธิพลต่อการกำหนดจริยธรรมขององค์กร ผู้นำเป็นต้นแบบของจริยธรรมของผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นผู้ใกล้ชิด และมีอิทธิพลในการให้คำแนะนำผู้ใต้บังคับบัญชา (North 2007) นอกจากนี้ บราวน์ (Brown) เป็นนักจิตวิทยา ได้ศึกษาคุณธรรมจริยธรรมผู้นำ (Ethical Leadership) โดยสรุปไว้ว่า จริยธรรมผู้นำเป็นต้นแบบของพฤติกรรมที่ผู้ตามสามารถสังเกตและลอกเลียนแบบได้ (Brown et al. 2005) ดังนั้นการนำพาชุมชนให้เกิดสันติสุขได้นั้น สันติสุขในตัวผู้นำและวิธีการแสดงออกของผู้นำจึงเป็นจุดเริ่มต้นที่สะท้อนถึงสันติสุขในชุมชน

มีประเด็นคำถามว่า ผู้นำที่จะพาชุมชนสันติสุขควรเป็นแบบใดหรือมีคุณลักษณะใด ซึ่งเรื่องนี้คณะผู้วิจัยนำโดย พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร.ผู้อำนวยการหลักสูตรสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้เสนอผลการศึกษาว่า วงล้อในกระบวนการสร้างสันติภาพในสังคมไทย นอกจากสร้างรากฐานจิตวิญญาณแห่งสันติภาพ สร้างวิถีสันติวัฒนธรรม แล้วการสร้างวิศวกรสันติภาพเป็นวงล้อสำคัญในการขับเคลื่อนสันติภาพและสันติสุขในสังคมไทย โดยวิศวกรสันติภาพนั้นเป็นบุคคลที่มีจิตอาสาที่ไม่นิ่งเฉยเมื่อเห็นความไม่สันติสุขในชุมชน สังคม พร้อมทั้งทำหน้าที่สร้างสรรค์ชุมชน สังคม ทั้งทางตรงและทางอ้อม (Phramaha Hansa Dhammaso, 2018) ผลการศึกษานี้นำมาสู่ปัญหาการวิจัยว่า การนำแนวคิดการสร้างหรือพัฒนาผู้ที่จะเป็นวิศวกรสันติภาพในชุมชนหรือ “วิศวกรสันติภาพท้องถิ่น” ควรเป็นอย่างไร และอะไรเป็นตัวบ่งชี้ถึงสมรรถนะของวิศวกรสันติภาพท้องถิ่นของผู้นำที่สะท้อนถึงการสร้างสันติภาพและสันติสุขในชุมชน แนวทางในการพัฒนาให้วิศวกรสันติภาพท้องถิ่นมีสมรรถนะที่จะนำไปใช้สร้างสรรค์ชุมชนให้เกิดสันติสุขได้เป็นอย่างไร และผลที่เกิดขึ้นจากการสร้างวิศวกรสันติภาพท้องถิ่นมีความเป็นจริงได้แค่ไหนอย่างไร ทั้งหมดเป็นประเด็นคำถามที่เป็นจุดเริ่มต้นของโครงการวิจัยชุดนี้ โดยองค์ความรู้ที่ได้มีความมุ่งหมายจะสร้างนวัตกรรมด้านสังคมที่จะนำไปสู่สันติสุขในชุมชน ซึ่งนับว่าเป็นรากฐานสำคัญ บทบาทของชุมชนท้องถิ่นมีความสำคัญในการขับเคลื่อนไทยแลนด์ 4.0 โดยชุมชนสามารถตั้งศักยภาพตนเอง สามารถจัดการตนเองและพึ่งพาตนเองได้ ทั้งนี้ชุมชนเข้มแข็งได้ กลไกสำคัญ คือ ผู้นำ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งใน “การสร้างวิศวกรสันติภาพ

ท้องถิ่น ต้นแบบผู้นำสร้างสันติสุขให้ชุมชน” ที่เป็นตัวแบบคนไทยที่สมบูรณ์ มีความรู้ความสามารถในการจัดการความขัดแย้ง มีสันติภายใน และสร้างสันติภายนอกพัฒนาชุมชน สังคมให้เกิดสันติสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาคุณลักษณะผู้นำท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการสร้างสันติสุขในชุมชน
- 2) เพื่อพัฒนาหลักสูตรการเสริมสร้างสมรรถนะผู้นำท้องถิ่นในการเป็นวิศวกรสันติภาพเพื่อสร้างสันติสุขในชุมชน
- 3) เพื่อนำเสนอผลการพัฒนาสมรรถนะผู้นำด้วยรูปแบบนวัตกรรมการสร้างวิศวกรสันติภาพท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ชุมชนให้เกิดสันติสุข

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาโครงการย่อย 3 โครงการโดยมีพื้นที่การวิจัย คือ จังหวัดปทุมธานีและจังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักการและเหตุผลในการเลือกพื้นที่ 1) เป็นพื้นที่ชุมชนที่มีลักษณะกึ่งเมืองกึ่งชนบท 2) เป็นพื้นที่อยู่ในระยะของการพัฒนาชุมชนรอบมหาวิทยาลัยมหาลงกรณ์ราชวิทยาลัย

ระยะที่ 1 (R1/D1) โครงการย่อย 1 ศึกษาคุณลักษณะผู้นำท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการสร้างสันติสุขในชุมชน ใช้รูปแบบกระบวนการวิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Future Research) ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ: การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) ได้แก่ ผู้ที่อยู่อาศัยหรือทำงานในพื้นที่จังหวัดปทุมธานีและจังหวัดพระนครศรีอยุธยา รวมจำนวนทั้งสิ้น 30 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การเก็บข้อมูลเพื่อทำ EDFR กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) ผู้เชี่ยวชาญสาขาต่าง ๆ โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purpose Sampling) โดยระยะที่ EDFR รอบที่ 1 สัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interviews) ผู้เชี่ยวชาญ 30 ท่าน ได้แก่ ด้านสันติวิธี 5 ท่าน ด้านการไกลเกลี่ย 5 ท่าน ด้านการพัฒนาผู้นำ 5 ท่าน ด้านสื่อสารสันติ 5 ท่าน ด้านผู้นำต้นแบบ 5 ท่าน ด้านพหุวัฒนธรรม 5 ท่านและด้านกระบวนการ 5 ท่าน และในการทำ EDFR รอบที่ 2 และ 3 ผู้เชี่ยวชาญในการประเมินตอบแบบสอบถาม 24 ท่าน เครื่องมือการวิจัย: มี 2 อย่าง ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi structure In-dept Interview) และแบบสอบถามเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญประเมิน EDRR ที่เป็นมาตรวัดแบบลิเคิท (Likert's Scale)

ระยะที่ 2 (R2/D2) โครงการย่อย 2 การพัฒนาหลักสูตรการเสริมสร้างสมรรถนะผู้นำท้องถิ่นในการเป็นวิศวกรสันติภาพเพื่อสร้างสันติสุขในชุมชน ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการศึกษาด้านเอกสารที่เกี่ยวข้องประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึก และสัมภาษณ์เชิงปฏิบัติการ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการออกแบบหลักสูตรเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญ 7 กลุ่ม การดำเนินงานแบ่งเป็น 2 ระยะ โดยระยะที่ 1 การออกแบบโครงสร้างเนื้อหา สาระสำคัญที่ใช้ในการออกแบบหลักสูตร โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structure In-depth Interview) จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ จำนวน 33 ท่าน ได้แก่ ระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตร โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Work Shop) ผู้ทรงคุณวุฒิและทีมวิจัย ผู้เชี่ยวชาญด้านการโค้ชสร้างแรง



บันดาลใจ ด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตพัฒนาจิตและปัญญา ด้านสันติวิธี ด้านการจัดการความขัดแย้ง ด้านกระบวนการยุติธรรมชุมชน จำนวน 7 ท่าน

ระยะที่ 3 R3/D3 : โครงการวิจัยย่อย 3 การพัฒนาสมรรถนะผู้นำด้วยรูปแบบนวัตกรรมการสร้างวิศวกรสันติภาพท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ชุมชนให้เกิดสันติสุข ใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา R&D (Research and Development) การดำเนินการวิจัยแบ่ง เป็น 4 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 เพื่อสำรวจและสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ สภาพปัจจุบันของผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานีและจังหวัดพระนครศรีอยุธยา คุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการพัฒนาผู้นำท้องถิ่นให้เป็นวิศวกรสันติภาพ โดยนำข้อมูลองค์ประกอบตัวชี้วัดคุณลักษณะผู้นำท้องถิ่นเพื่อชุมชนสันติสุขในงานวิจัยย่อย 1 เป็นกรอบในการพัฒนาเครื่องมือวิจัยคุณลักษณะและสมรรถนะของผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาเป็นวิศวกรสันติภาพ ระยะที่ 2 เพื่อนำเสนอร่างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้นำท้องถิ่นในการเป็นวิศวกรท้องถิ่น ประกอบด้วยหลักการ แนวคิด ชุดกิจกรรม เครื่องมือวัดและประเมินผล โดยนำข้อมูลการพัฒนาหลักสูตรการเสริมสร้างสมรรถนะผู้นำท้องถิ่นในการเป็นวิศวกรสันติภาพ เพื่อสร้างสันติสุขในชุมชนที่ได้จากโครงการย่อย 2 เป็นกรอบในการพัฒนาปรับปรุง และให้เข้ากับบริบทของพื้นที่และกลุ่มศึกษา นำไปทดลองนำร่องกับผู้นำท้องถิ่น ตำบลปากจั่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 25 คน ระยะที่ 3 เพื่อนำหลักสูตรที่ได้รับการพัฒนาปรับปรุงมาทดลองใช้กับกลุ่มทดลองจริง 2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่น ตำบลบึงน้ำรักษ์ จังหวัดปทุมธานี จำนวน 25 คน และกลุ่มผู้นำท้องถิ่น ตำบลบ้านป้อม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 18 คน รูปแบบการทดลองแบบ One Group Pretest – Posttest Design หลักสูตรการเสริมสร้างสมรรถนะผู้นำชุดหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะผู้นำท้องถิ่นในการเป็นวิศวกรสันติภาพ เพื่อสร้างสันติสุขในชุมชน มี 6 Module แบ่งเป็นอบรมต่อเนื่อง 3 วัน จำนวน 20 ชั่วโมง และติดตามผล 1 เดือน ระยะที่ 4 ประเมินผลการใช้หลักสูตรวิเคราะห์สรุปผลนำรูปแบบนวัตกรรมการสร้างวิศวกรสันติภาพท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ชุมชนให้เกิดสันติสุข ไปเผยแพร่และขยายผล เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถามวัดสมรรถนะวิศวกรสันติภาพท้องถิ่น ใช้มาตราวัดแบบลิเคิท (Likert's Scale) มี 5 ระดับ การตรวจสอบเครื่องมือโดยการหาค่าความเชื่อมั่น Cronbach's Alpha ได้ค่าความเชื่อมั่นแบบวัดทั้งฉบับ .983 มี 41 ข้อคำถาม 3) เชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรม 360 องศา การสะท้อนคิด การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงปริมาณด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t-test และการตีความแบบอุปนัยจากข้อมูลเชิงคุณภาพ

จริยธรรมในการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยให้ความสำคัญและตระหนักถึงสิทธิส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมวิจัยในครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง เครื่องมือวิจัยได้รับการตรวจรับรองจริยธรรมวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ว.64/2563

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาของโครงการวิจัยย่อย 1 พบ คุณลักษณะของผู้นำสันติภาพท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการสร้างสันติสุขในชุมชนจากผลการวิเคราะห์ EDFA พบว่า มี 13 องค์ประกอบ 56 ตัวชี้วัด ซึ่งสามารถสรุปจำแนกได้ 2 คุณลักษณะสำคัญ คือ 1) คุณลักษณะสันติภายใน ซึ่งเป็นเรื่องของการพัฒนาตนเองของผู้นำให้เป็นผู้ที่มีสันติ

ภาวะ 4 ด้าน (1) ด้านจิตภาพ กล่าวคือ เคารพในความแตกต่างและความหลากหลาย เปิดใจ ยอมรับ เข้าใจ ผู้อื่น มีความเชื่อ มุมมองความคิดที่มุ่งสู่สันติภาพและสันติสุข มีความซื่อสัตย์ สุจริต ต่อตนเองและผู้อื่น มีจิตใจ ที่เสียสละ ไม่เห็นประโยชน์ตนและพวกพ้อง คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม มีใจที่สงบ เย็น และมีสติในการทำงาน รู้จักควบคุมอารมณ์ มีใจเป็นกลาง ไม่อคติ ยุติธรรมด้วยความเป็นธรรม มีเมตตากรุณา มองเห็นคุณค่าชีวิต มนุษย์ เกื้อกูล เอาใจใส่ต่อความรู้สึกของผู้อื่น (2) ด้านกายภาพ กล่าวคือ เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมกายสะอาด ไม่เข้า เกี่ยววบายมุข อยู่ในศีลธรรม ดำเนินชีวิตตามหลักศาสนา มีพฤติกรรม วาจา สะอาด ใช้วาจาที่ดี น่าเชื่อถือ ี ประพฤติตามหลักจารีตประเพณีอันดีงามเป็นต้นแบบ (3) ด้านสังคมภาพ กล่าวคือ เป็นผู้ที่มีใจห่วงใยตนเอง พร้อมทั้งจะเข้าไปช่วยเหลือประชาชน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี อ่อนน้อม สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน (4) ด้าน ปัญญาภาพ กล่าวคือ มีพลังการเรียนรู้ ใฝ่ใจ กระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ พร้อมจะเปลี่ยนแปลงพัฒนา ตนและผู้อื่น มีความคิดสร้างสรรค์ มีความฉลาดในการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ เจรจาอย่างสันติ ประนีประนอม สามารถเอื้อให้เกิดการสื่อสารที่นำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างสันติ รู้จักคิดวิเคราะห์ เห็นเหตุแห่งปัญหา ด้วย ความคิดที่เป็นระบบ สังเกตวิเคราะห์ แสวงหาทางออกที่หลากหลาย ปัญญาในการออกแบบกิจกรรม เครื่องมือในการสร้างสันติภาพ มีความรู้ ความสามารถในการจัดการความขัดแย้ง เข้าใจและมีทักษะในการ จัดการความขัดแย้ง ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม โดยเห็นศักยภาพของคนในชุมชน ทำให้เกิดพลังสามัคคี และนำไปสู่การมีจุดหมายร่วมกัน และฟังอย่างมีปัญญา พร้อมรับฟังผู้อื่น ไม่ตัดสิน ให้ความสำคัญต่อความเห็น ของทุกฝ่าย มีสติในการรับฟัง 2) คุณลักษณะสันติภายนอก เป็นเรื่องของทักษะที่ใช้ในการออกแบบจัดการ ความขัดแย้งสร้างสันติสุข มี 9 ด้าน คือ (1) ด้านอุดมการณ์ คือการเคารพในความแตกต่างหลากหลาย สามารถใช้สติ สันติวิธีในการแก้ปัญหา มีความมุ่งมั่นสร้างสันติในตน ชุมชน สังคม สร้างการมีส่วนร่วมโดย ความเท่าเทียม และเสียสละ คำนึงถึงส่วนรวม (2) ด้านวิสัยทัศน์ กล่าวคือ สามารถนำพาชุมชนก้าวข้ามความ ขัดแย้ง นำพาสันติสุขสู่ชุมชน มีเสรีภาพบนสันติธรรมในการแสดงออก ยึดชุมชนเป็นศูนย์กลางร่วมสร้าง วิสัยทัศน์ชุมชน และสร้างสรรค์ชุมชนเรียนรู้เพื่อพัฒนาชุมชนสันติสุข (3) ด้านการประพฤติปฏิบัติตน กล่าวคือ การครองตนดีเป็นแบบอย่าง คิด พูดทำ ดี ปฏิบัติตามหลักศาสนา มีสติ มีศีลธรรมจริยธรรม การครองคนให้ เกิดความสามัคคีปรองดอง วางตนเป็นกลาง เปิดใจกว้างรับฟังผู้อื่น มีจิตเมตตาโอบอ้อมอารี มีการสื่อสารที่ดี การครองงานให้เกิดผลสำเร็จ ทุ่มเทเอาใจใส่ พร้อมเรียนรู้และเปลี่ยนแปลง สร้างแรงบันดาลใจร่วม ทำงาน เพื่อชุมชน เสียสละเห็นประโยชน์ส่วนรวม (4) ด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์ชุมชน กล่าวคือ สามารถส่งเสริม การจัดกิจกรรมชุมชน ที่สอดคล้องกับความต้องการชุมชน มีกลวิธีทำให้ชุมชนเกิดความกระตือรือร้นที่จะ ช่วยเหลือเอาใจใส่และร่วมแบ่งปัน ส่งเสริมการนำวัฒนธรรมชุมชนมาเป็นเครื่องมือสร้างความรักสามัคคี สร้างความเข้าใจ เคารพความแตกต่างที่หลากหลาย การหาจุดร่วมที่ทำด้วยกันได้ผ่านวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ชุมชน มีทักษะความมีมนุษยสัมพันธ์ เชื่อมสัมพันธ์ชุมชนในทุกกลุ่ม ทุกวัย ระมัดระวังสัมพันธ์ภาพของคนใน ชุมชนไม่ให้เกิดความแตกแยก เคารพให้เกียรติกัน ชื่นชวนให้คนในชุมชนต่างเห็นความดีความงามของกันและ กัน (5) ด้านการจัดการความขัดแย้ง กล่าวคือ เสริมสร้างสันติภายใน บนฐานกรุณามนุษย์โดยไม่แบ่งแยก มีสติ และวินัยในตนเอง มีมุมมองที่ถูกต้องเกี่ยวกับความขัดแย้ง เข้าใจเหตุ ประเภทความขัดแย้ง การเปลี่ยนแปลง ความขัดแย้งไปสู่การสร้างสรรค์ มีทักษะในการจัดการความขัดแย้งที่หลากหลาย สามารถประยุกต์ใช้จัดการ

ปัญหาได้อย่างเหมาะสม (6) ด้านการสื่อสารอย่างสันติ กล่าวคือ ทักษะการพูดการฟังอย่างมีประสิทธิภาพ มีความจริง ชัดเจน สร้างสรรค์ร่วมพลัง เหมาะสมต่อบริบท ทักษะการฟังอย่างลึกซึ้ง ฟังอย่างสร้างสรรค์ จับประเด็นรวบยอด ความคิด การสังเกต วิเคราะห์ ผู้ที่สื่อสารด้วย รู้จักใช้คำถามสะท้อนความต้องการ การทวนความ เรียนรู้ใช้ประโยชน์จากสื่อที่หลากหลาย ทั้งสื่อท้องถิ่น สื่อออนไลน์ สื่อข้อความ คำพูด (วจนภาษา) การแสดงท่าทาง (อวัจนภาษา) มีสติในการสื่อสาร รู้ทัน ควบคุมอารมณ์ความรู้สึกตนเอง สติในการรับฟัง (7) ด้านการสร้างความร่วมมือและกำหนดจุดหมายร่วมกันของชุมชน กล่าวคือ ทักษะการวางกติการ่วมกัน ด้วยการหารือขอความเห็นชอบสร้างความร่วมมือกับชุมชน การเสริมพลังเป้าหมายประโยชน์ร่วมของคนในชุมชน ทำให้ชุมชนเห็นแนวทางร่วมบนความรู้สึกตนเองเป็นเจ้าของในเป้าหมาย ทักษะการแปรเปลี่ยนปัญหาเป็นการแสวงหาทางออกอย่างสร้างสรรค์ เกิดการร่วมคิดวิเคราะห์ วิจัย รับผิดชอบ รับผิดชอบให้เกียรติ กระตุ้นให้เห็นจุดแข็งเพื่อต่อยอด จุดอ่อนเพื่อพัฒนา และสืบสานวัฒนธรรม อัตลักษณ์ของชุมชน การสานต่อผู้นำด้วยการเปิดพื้นที่ให้เยาวชน คนรุ่นใหม่ ร่วมแสดงเป้าหมายการพัฒนาชุมชน ทักษะการเปิดวงเสวนารับฟังความหลากหลายของประชาชน ด้วยความเท่าเทียมและสร้างการมีส่วนร่วม การส่งเสริมการสร้างเป้าหมายอย่างสร้างสรรค์ นำภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม และความหลากหลายมาเป็นจุดร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม (8) ด้านพลังเรียนรู้ความคิดสร้างสรรค์ สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ กล่าวคือ การพัฒนาตนเอง จากความคิดริเริ่มไปสู่การลงมือปฏิบัติเป็นแบบอย่างด้วยความพากเพียร ตั้งใจ ปลุกพลังชุมชนให้ร่วมคิดร่วมทำ การเปิดกว้างทางความคิด กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ความคิดเชิงบวก เรียนรู้รับฟังความเห็นแตกต่าง และกล้าแสดงความคิดเห็นที่สร้างสรรค์ เสริมสร้างทักษะการมองปัญหา ให้เป็นหนทางสู่ปัญญา ด้วยความเมตตากรุณา ปรารถนาให้สิ่งดีเกิดขึ้นกับชุมชน ทักษะการเป็นผู้นำแบบใฝ่รู้ ฝึกใคร่ครวญพิจารณา ใช้สติในการแก้ปัญหา มองหาความรู้เพื่อต่อยอดพัฒนาชุมชน มองเห็นชุมชนทรัพยากรในชุมชนชักชวนให้ชุมชนเห็นและนำมาสร้างประโยชน์ (9) ด้านการสร้างเครือข่าย กล่าวคือ การตั้งศักยภาพจากการทำงาน เรียนรู้ แลกเปลี่ยนกันและกันทั้งในชุมชนและนอกชุมชน ทักษะการเป็นผู้เชื่อมเครือข่ายจากความเป็นจิตอาสา ทำให้เกิดพลังบวก การทำกิจกรรมที่ตรงกับความต้องการพัฒนาของชุมชน การมองเห็นประโยชน์ของการสร้างเครือข่าย ทำให้ชุมชนรับรู้ผลที่ได้จากการมีเครือข่ายด้วยการลงมือทำ พัฒนาเครือข่ายจากฐานรากที่เกิดจากความรู้สึกแบ่งปัน เป็นเครือข่ายที่หากหายที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติวิถีของชุมชน

ผลการศึกษาโครงการย่อย 2 การพัฒนาหลักสูตรการเสริมสร้างสมรรถนะผู้นำท้องถิ่นในการเป็นวิศวกรสันติภาพเพื่อสร้างสันติสุขในชุมชน องค์ประกอบของหลักสูตรการเสริมสร้างสมรรถนะผู้นำท้องถิ่นในการเป็นวิศวกรสันติภาพเพื่อสร้างสันติสุขในชุมชน ประกอบด้วย (1) หลักการและจุดหมายที่มุ่งเน้นพัฒนาผู้นำท้องถิ่น ตามปรัชญาหลักสูตรวิศวกรสันติภาพท้องถิ่น เป็นหลักสูตรที่ “สร้างตน เปลี่ยนแปลงคน สู่การเปลี่ยนแปลงสังคมเพื่อสันติสุข” (2) วัตถุประสงค์ ได้แก่ 1) เพื่อสร้างและพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ใกล้ชิดกับคนในชุมชนโดยตรง ให้มีภาวะผู้นำด้านสันติภาพที่มีความรู้ ทักษะสติในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข 2) เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารที่สร้างสันติวัฒนธรรม การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ และการจัดการความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ 3) เพื่อสร้างทักษะการเป็นพี่เลี้ยงการติดตามและประเมินผลงานการสร้างสังคมสันติสุข (3) เนื้อหาหลักสูตรมี 2 ช่วง คือ 1) การอบรมต่อเนื่อง 3 วัน รวม 20 ชั่วโมง มี 5 Module + 1 Pre-

Module และ Module 6 เป็นระยะติดตาม 1 ครั้ง การอบรม 20 ชั่วโมง ประกอบด้วย Pre-Module เปิดใจขยายพื้นที่สันติภายใน (3 ชม.) Module 1 จุดพลังความคิดสู่วิถีสันติวัฒนธรรม (3 ชม.) Module 2 สื่อสารสร้างพลังสันติวัฒนธรรม (4 ชม.) Module 3 การจัดการความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ (3 ชม.) Module 4 ชุมชนเรียนรู้สันติวัฒนธรรม (3 ชม.) Module 5 พี่ประคองน้องสร้างสันติสุขในชุมชน (4 ชม.) Module 6 ถอดรหัสสันติวัฒนธรรมนำสู่ความยั่งยืน (1 เดือน) (4) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตรวิศวกรรมสันติภาพท้องถิ่นอยู่บนพื้นฐานขององค์ประกอบทั้ง 3 มิติ ได้แก่ S-O-C (Self – Others – Context) หมายถึง การพัฒนาตนเอง การพัฒนาผู้อื่น และการคำนึงถึงบริบทสิ่งแวดล้อม โดยในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ซึ่งผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ (Learning by Doing) เช่น การอภิปรายกลุ่ม การลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง การนำไปประยุกต์ใช้และการสอนงาน (Mentoring) (5) การวัดและประเมินผลของหลักสูตรวิศวกรรมสันติภาพท้องถิ่น ใช้การวัดและการประเมินผลทั้ง 2 มิติ ได้แก่ การประเมินผลระหว่างการอบรม (Formative Assessment) และการประเมินผลรวม (Summative Assessment) โดยวิธีการที่ใช้ในการวัดและประเมินผล การทดสอบก่อน (Pre-test) และหลังการอบรม (Post-test) การประเมินผลระหว่างเรียน เช่น การสังเกตพฤติกรรมผู้เข้าอบรม การสังเกตการทำกิจกรรมกลุ่ม องค์ความรู้จากงานวิจัยที่พบคือ Model PDCA เป็นองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาหลักสูตรการเสริมสร้างสมรรถนะผู้นำท้องถิ่นในการเป็นวิศวกรสันติภาพเพื่อสร้างสันติสุขในชุมชน ซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้ได้มาในการออกแบบหลักสูตรที่จะพัฒนาผู้นำให้เป็นวิศวกรสันติภาพท้องถิ่นที่สร้างสันติสุขในชุมชน โดยกระบวนการพัฒนา 4 ขั้น ดังนี้ P-The Paradigm of Local Peace Engineer คือ กระบวนการทัศน์วิศวกรสันติภาพท้องถิ่น D-Design Thinking คือ กระบวนการคิดเชิงออกแบบ C-Check and evaluate by the professional learning community คือ ตรวจสอบและประเมินผลด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ A-Awaken of Local Peace Engineer เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการพัฒนาหลักสูตรคือ การนำหลักสูตรไปทดลองใช้บนฐานที่มองเห็นปัจจัยความสำเร็จในการที่หลักสูตรสามารถเสริมสร้างสมรรถนะผู้นำท้องถิ่นในการเป็นวิศวกรสันติภาพเพื่อสร้างสันติสุขในชุมชน

ผลการศึกษาโครงการย่อย 3 การพัฒนาสมรรถนะผู้นำด้วยรูปแบบนวัตกรรมการสร้างวิศวกรสันติภาพท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ชุมชนให้เกิดสันติสุข พบว่า การนำหลักสูตรไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม 1) กลุ่มผู้นำท้องถิ่น ต.บึงน้ำรักษ์ จังหวัดปทุมธานี วันที่ 16-18 พฤศจิกายน 2563 และ 2) กลุ่มผู้นำท้องถิ่น ต.บ้านป้อม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วันที่ 24-26 พฤศจิกายน 2563 ได้ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนสมรรถนะวิศวกรสันติภาพท้องถิ่นเพื่อสร้างชุมชนสันติสุข ก่อนทดลองใช้หลักสูตรอบรมระหว่างก่อนทดลองและหลังทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ประเมินพฤติกรรมเรียนรู้ 3 ด้าน ได้แก่ ความมุ่งมั่นเรียนรู้พัฒนาด้วยสติ ขันติ, ความเสียสละ แบ่งปัน สื่อสารเชิงบวก, ด้านการวิเคราะห์แก้ปัญหา การทำงานแบบมีส่วนร่วม ประเมินโดยผู้เข้าอบรม เพื่อนคู่กายณมิตร และทีมสังเกตการณ์วิทยากร ผลการประเมินพบว่า ผู้เข้าอบรมมีคะแนนการเรียนรู้ทั้ง 3 รายการ ทั้งการประเมินตนเอง เพื่อนร่วมอบรมประเมิน (บัดดี้) และทีมสังเกตการณ์วิทยากร ประเมินสอดคล้องกัน รูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ ในหลักสูตรสามารถพัฒนาสมรรถนะผู้นำและสร้างผู้นำให้เป็นวิศวกรสันติภาพท้องถิ่นที่มีสมรรถนะ



5 ด้าน ได้แก่ 1) การสร้างการมีส่วนร่วมให้ชุมชนได้เรียนรู้พัฒนาบวิถีสันติวัฒนธรรม 2) การสื่อสารสร้างสันติและจัดการความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ 3) การปฏิบัติตนเป็นต้นแบบมุ่งสู่วิถีแห่งสันติ 4) จิตตระหนักรู้วิถีสันติภายในตน 5) มีอุดมการณ์นำพาชุมชนเข้าถึงหัวใจแห่งสันติวิถี เกิดวิศวกรสันติภาพท้องถิ่นที่มีพลังในการสร้างสรรค์ชุมชนให้เกิดสันติสุขสะท้อนจากการทำโครงการพัฒนาชุมชนที่นำเสนอกองทุนยุติธรรมชุมชน 3 โครงการต่อกลุ่มผู้เข้าอบรม ผู้เข้าอบรมมีความประทับใจและนำไปใช้การพัฒนาดน ขยายผลและสร้างสรรค์ชุมชนแห่งสันติสุข

องค์ความรู้ใหม่

รูปแบบโมเดล เรียกว่า “สามพลังพัฒนาวิศวกรสันติภาพท้องถิ่น” ประกอบด้วย พลังที่ 1 พลังแห่งการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงตามหลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีลสิกขา จิตตสิกขา ปัญญาสิกขา สะท้อนผ่านสัญลักษณ์วิศวกรสันติภาพ ประกอบด้วย วงเกียร์ 8 หมายถึง หลักพัฒนาดนด้วยมรรคมีองค์ 8 นกพิราบ หมายถึง ผู้นำเป็นวิศวกรสันติภาพท้องถิ่นที่นำพาตนเองไปปรับใช้ช่วยเหลือสังคมผู้นำต้นแบบสันติภาพ ที่มีความรู้ เจตคติ ความสามารถและทักษะการใช้เครื่องมือเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาให้เกิดสันติสุขในชุมชนและสังคม ดอกบัว หมายถึง จุดหมายของการพัฒนาชุมชน คือ การรู้ ตื่น เบิกบานของชุมชนเป็นชุมชนสันติสุข

พลังที่ 2 พลังแห่งการเสริมสร้างสมรรถนะด้วยโคชกัลยาณมิตร หมายถึง สมรรถนะของการเป็นวิศวกรสันติภาพท้องถิ่นที่ต้องได้รับการพัฒนาเสริมพลัง ประกอบด้วย การสร้างข้อปฏิบัติชุมชนอย่างมีส่วนร่วม การสร้างการเข้าถึงสุขแท้ การปรารถนาดีต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยความเข้าอกเข้าใจเห็นใจ สร้างสรรค์การสื่อสารสันติภาพ สร้างการคิดวิเคราะห์เป็นระบบ ประกอบด้วยเหตุผล เห็นความเชื่อมโยงและสร้างสรรค์สร้างการเป็นพี่เลี้ยงในการแก้ปัญหาด้วยปัญญา การประสานใจเชื่อมความรักในการเรียนรู้และพัฒนาจากการโค้ชของกัลยาณมิตรโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ พลังที่ 3 การเรียนรู้สันติกระบวนการด้วย 6 ขั้นตอนการเรียนรู้ที่มีสติเป็นฐาน 1) ไร้ใจเบิกบานเป็นสุข 2) ปรับเลนส์ตาและเปิดหัวใจ 3) สันสະเทือนความคิดด้วยพลังบวก 4) แผนที่การเรียนรู้วิถีแห่งสันติ เป็นการเข้าสู่การเรียนรู้ที่มีการเรียบเรียงเนื้อหาตามลำดับการเรียนรู้ที่เริ่มจากจุดเปลี่ยนแรกคือ 1) รู้จักตนเอง ความเป็นผู้นำ 2) จุดพลังความคิดสู่วิถีสันติวัฒนธรรม 3) สื่อสารสร้างพลังสันติวัฒนธรรม 4) การจัดการความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ 5) ชุมชนเรียนรู้สันติวัฒนธรรมที่ประคองน้องสร้างสันติสุขในชุมชน 5) กระจกสะท้อนเพื่อการพัฒนาสร้างสันติภายใน 6) ก้าวอย่างเป็นพี่เลี้ยงอย่างมั่นใจสู่จุดหมายขยายพื้นที่สันติ โดยแต่ละขั้นตอนจะมีสติ เป็นกลไกกำกับการเรียนรู้ ตื่น เบิกบาน ในการเรียนรู้

อภิปรายผลการวิจัย

คุณลักษณะของผู้นำสันติภาพท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการสร้างสันติสุขในชุมชนที่พบจากงานวิจัยทั้งสันติภายในและสันติภายนอกของผู้นำจะส่งผลต่อการสร้างสันติสุขในชุมชน สอดคล้องกับ Pansawan et al. (2014) ได้นำเสนอคุณลักษณะผู้นำชุมชนที่พึงประสงค์เพื่อสันติภาพในสังคมไทย ควรพัฒนาคุณลักษณะผู้นำ

ให้ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ 1) บุคลิกดี ประกอบด้วย การมีสุขภาพร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ วางตัวเหมาะสมกับกาลเทศะ ยิ้มแย้ม แจ่มใส กิริยาสุภาพ แต่งกายสะอาด เรียบร้อย 2) พฤติกรรมดี ประกอบด้วย ผู้นำมีศีล 5 ครบทุกข้อ ความมีวินัย สัจจะวาจา มีสัมมาอาชีพ 3) จิตใจดี ประกอบด้วย มีเมตตา กรุณา มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำงาน ควบคุมอารมณ์ได้ คุณธรรม จริยธรรม และ 4) ปัญญาดี ประกอบด้วย รู้แจ้งทันโลก ปรับตัวเก่ง กล้าหาญ อดทน สันโดษ

การพัฒนาสมรรถนะผู้นำด้วยรูปแบบนวัตกรรมการสร้างวิศวกรสันติภาพท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ชุมชนให้เกิดสันติสุข จุดมุ่งหมาย ลำดับเนื้อหาในการอบรมทั้ง 6 Module รูปแบบกิจกรรม มีการวางลำดับที่เหมาะสมสามารถพัฒนาผู้นำท้องถิ่นให้เกิดการเรียนรู้และเสริมสร้างทักษะซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสร้างสันติสุขให้กับตนเองและสังคม สอดคล้องกับ Wattanapradith et al. (2017) ได้สังเคราะห์งานวิจัยที่ได้ศึกษาทดลองเกี่ยวกับการพัฒนาจิตและปัญญา พบว่า การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ควรเริ่มต้นจาก (1) การสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ (Inspiration) (2) การปรับเปลี่ยนมุมมองเพื่อชีวิตที่ดี (Transform view to be good life) (3) การสร้างแรงสั่นสะเทือนทางความคิด (Create vibrations of thought) (4) การปฏิบัติเพื่อสร้างการตระหนักรู้คุณค่าในตนเอง (Practice to create self-esteem) (5) การสะท้อนตนเองและการพัฒนาก้าวต่อไป (Self-reflection and development even further) (6) ขยายพื้นที่แห่งความสุข (Spread the area of Happiness) และ 4 Happy life เกณฑ์ชี้วัดกระบวนการพัฒนาจิตและปัญญาแบบองค์รวมพบว่า ความสุข 4 ด้าน คือ (1) พัฒนากายให้เป็นสุข (1) พัฒนาพฤติกรรมแสดงออกทางสังคมอย่างมีสุข (3) พัฒนาจิตใจเข้าถึงความสุขด้านใน (4) พัฒนาปัญญาโดยใช้ความสุขทำสิ่งที่สร้างสรรค์เป็นประโยชน์ การนำหลักไตรสิกขาเป็นกรอบพื้นฐานในการออกแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของผู้นำท้องถิ่นให้เป็นวิศวกรสันติภาพท้องถิ่นนั้น สอดคล้องกับ Chantrawutikom et al. (2019) การเรียนรู้แบบไตรสิกขา สามารถเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมประกอบด้วย ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม การเคารพให้เกียรติผู้อื่น การให้บริการหรือรับใช้ผู้อื่น การใช้อำนาจและอิทธิพลอย่างเหมาะสม และการเสริมสร้างความร่วมมือในกลุ่ม ของผู้บริหารและหัวหน้างานองค์กรได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งไตรสิกขาเป็นกระบวนการเรียนรู้วิถีพุทธ เป็นกระบวนการที่นำไปสู่การพัฒนาในระดับปัญญา มิใช่แค่ความเข้าใจ ความรู้สึก ทศนคติ ความเชี่ยวชาญ แบบชาวโลก ซึ่งสิ่งเหล่านี้ไม่สามารถนำไปแก้ปัญหาคความทุกข์ที่เกิดขึ้นในชีวิตได้อย่างแท้จริง เข้าข่ายความรู้ท่วมหัวแต่เอาตัวไม่รอด แต่กระบวนการเรียนรู้วิถีพุทธ เป็นกระบวนการที่ช่วยสร้างความเห็นถูก คือ การเห็นสรรพสิ่งตรงตามเป็นจริง และนำไปสู่วิถีคิดที่นำไปใช้ในการดำเนินชีวิตให้เป็นชีวิตที่ดีงาม เมื่อชีวิตดำเนินไปในทางที่ดีงาม ย่อมพัฒนาไปสู่การปฏิบัติตนในสังคมด้วยความดีงาม กระบวนการเรียนรู้วิถีพุทธจึงไม่ใช่แต่ทำให้เกิดการพัฒนาตนเอง แต่เป็นการพัฒนาในระดับสังคมด้วยการพัฒนาการที่ควบคู่กันไป

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย ผู้มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย



สถาบันการศึกษา สามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมผู้เรียนให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาพัฒนาสันติภายใน และสันติภายนอก การเน้นให้ผู้เรียนมุ่งฝึกฝนพัฒนาตนเองก่อนจะไปพัฒนาคนอื่น และการตระหนักถึงจุดหมายของชีวิตที่สร้างประโยชน์ให้กับตนเองและ

หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องทั้งด้านการปกครอง ด้านพัฒนาสังคม ด้านยุติธรรม เป็นต้น สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมให้เกิดพัฒนาคนในชุมชนอันเป็นกลไกสำคัญที่จะเสริมสร้างให้สังคมมีความมั่นคง เข้มแข็งและอยู่เย็นเป็นสุข

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ควรมีการศึกษาที่นำองค์ความรู้ไปต่อยอดขยายผลกับกลุ่มศึกษาอื่นในประเด็นการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเพื่อเสริมสร้างสังคมสันติสุข

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยในประเด็นการพัฒนาพลังแห่งการเสริมสร้างสมรรถนะด้วยโค้ชกัลยาณมิตรเพื่อเสริมสร้างสังคมสันติสุข เพื่อพัฒนาโค้ชตัวคุณเพื่อการต่อยอดขยายผล

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยในประเด็นการพัฒนาการเรียนรู้สันติกระบวนทัศน์ด้วยสติวิถีเพื่อเสริมสร้างชีวิตสันติสุข โดยนำไปศึกษาพัฒนาในกลุ่มเด็กและเยาวชน

References

- Chantrawutikorn, S. (2019). *Study and Development of a Training Model Based on Threefold Training to Strengthen Ethical Leadership for Executive Officers and Team Leaders in an Organization*. (Doctoral Dissertation). Graduate school: Srinakharinwirot University. Bangkok.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitakas*. Bangkok: MCU Press.
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2020). *National Strategy*.
- Pansuwan, A. (2014). *The Development of Community Leader Characteristics in Accordance of Phranakhonsriyutthaya*. (Doctoral Dissertation). Graduate school: Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- Phra Dharmapitaka (P.A. Payutto). (2001). *Buddhist methods of teaching*. (8th ed.). Bangkok: National Education Agency.
- Phramaha Hansa Dhammaso. (2018) . The Integration of the Knowledge in Field of Peace for Developing Peace Building Process in Thai Society. *Journal of MCU Peace Studies*, 6(3), 1254-1266.
- Sandmann, L. R., & Vandenberg, L. (1995). A framework for 21st century leadership. *Journal of Extension*, 33(6).

- Singmatr, S., Meemana, P., & Kaewin, D. (2017). *Leadership traits of the Executive in the 21st century. RMU GRC 2017*. Retrieved December 15, 2020, from <http://gs.rmu.ac.th/grc2017/fullpaper/file/PS-O-01.pdf>.
wamwichakar/bthbathchumchnthxngthinkabkarkhabkheluxnsumodelprathesthiy40.
- Wattanapradith, K. (2016). Peace Community in the 26th Buddhist Century: Knowledge Learned from Peace Community in Conflict Areas. *Journal of MCU Peace Studies*, 6 (Special), 13-24.
- Wattanapradith, K., Seethong, K., Rojjanauthai, S., & Areekul, C. (2018). *The Holistic Development of Mind and Wisdom: Documentary and Research Synthesis*. (Doctoral Dissertation). Graduate school: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Wisupree, W. (2017). *The role of local communities to propel Thailand to model 4.0. Learning Institute for Everyone*. Retrieved December 15, 2020, from: <https://sites.google.com/a/life.ac.th/main/bthkh>
- Wongyai, W., & Phatphon, M. (2019). *The Coaching for competencies*. Bangkok: Center for Innovation, Curriculum and Learning Leadership.